

Artikulatsiooniaparaadi harjutused

Rääkima hakkamisel on oluline hääldamise oskus, mis täpsustub aegamööda. Mõni laps hääldab sõnu selgelt juba 3-aastaselt, teisel võtab see aega aga kauem. Õigesti peaks eesti keelt kõnelev laps hääldama 5-aasta vanuselt, kõige hiljem täpsustub tavaliselt R-hääliku hääldus.

Korrektse häälduse eelduseks on artikulatiooniaparaadi osade (keele, huulte, pehme suulae) hea toonus ja liikuvus. Mõnikord aga ei ole toonus ja liikuvus piisavalt head, mistõttu tuleb artikulatiooniaparaati spetsiaalselt treenida, sooritades erinevaid harjutusi.

Selleks, et töö artikulatiooniaparaadi treenimiseks oleks tulemuslik, peab harjutamine olema järjekindel. Seetõttu on vajalik, et lisaks kõneravitunnile teeks laps harjutusi iga päev ka kodus koos vanemaga. Harjutuste sooritamisel tuleks võimalusel kasutada peeglit, mis aitab lapsel kontrollida enda liigutusi. Harjutamine võiks olla mänguline ning lapsele huvitav. Selleks võib kasutada erinevaid jutukesti, salme, aga ka näiteks (laua)mänge. Tähtis on harjutuste sooritamise täpsus, puhtus ja tempo. Korraga on soovitatav teha vähemalt 5-8 erinevat harjutust (iga harjutust 5-10 korda vastavalt lapse jõudlusele).

Harjutused huultele

- ☐ Huuled on avatud, venita huuled pikaks (ütlev I), siruta huuled ette torru, (ütlev U).
- ☐ Siruta ülahuul üle alahuule, nüüd alahuul üle ülahuule. Hoia.
- ☐ Tõsta suunurgad kõrgele (naerata), nüüd siruta suunurgad alla (mossita).
- ☐ Suru huuled kõvasti kokku. Nüüd tee huuled lahti ja ütlev PA-PA-PA.
- ☐ Siruta ülahuul üle ülemiste hammaste, nüüd siruta alahuul üle alumiste hammaste.
- ☐ Suru huuled kõvasti kokku, nüüd tee suu hästi lahti.
- ☐ Hoia suud kõvasti kinni ja puhu põsed täis.

Harjutused keelele

- ☐ Puuduta keelega lõuga, nina, paremat ja vasakut suunurka, ülahuule ja alahuule keskkoha.
- ☐ Puhasta keelega hambaid (silita keelega iga üksikut hammast).
- ☐ Kirjuta keelega suulakke oma nimi.
- ☐ Ime keel suulakke ja lase järsku plaksuga lahti.
- ☐ Lükka keel põske, nüüd on suus nagu lutsukomm.
- ☐ Laksuta keelega nii nagu kappaks hobune.
- ☐ Tee keelega ringe hammaste peal, suletud huulte all.

Soovitav kirjandus:

- ☐ Adams, I.; Struck, V.; Tillmanns-Karus, M. (2005) *Hopsadi Huu, võimlemas on suu: häädusliigutuste harjutuste kogumik*. ELU, ILO.
- ☐ Hallap, M.; Padrik, M. (2008) *Lapse kõne arendamine. Praktilisi soovitusi kõnelise suhtlemise kujundamisel*. TÜ Kirjastus
- ☐ Kuusik, Ü.; Kaasik, B; Lillipuu, Ü.; Seero, H.-M.; Viks, M. (2007) *Väikelapse kõne, keele ja tunnetustegevuse areng*. Kirjastus ILO
- ☐ Vilu, V. (2008) *Pannkoogipidu. Mängulisi keeleharjutusi lastele*. AS Ajakirjade Kirjastus